

General-major
JOVO NINKOVIĆ

Teorijsko određenje kategorija — borbena dejstva i obezbeđenje borbenih dejstava

Tehničko-tehnološka revolucija, a posebno brz razvoj i sve masovnije uvođenje u naoružanje novih borbenih sredstava, ispoljavaju stalan i veoma snažan uticaj na suštinu i sadržaj oružane borbe, oblike njenog ispoljavanja i načine vođenja — na taktičkom, operativnom i stratezijskom nivou.

Uporedo sa tehničko-tehnološkim razvojem, u svetu se odvijaju duboke socijalno-političke i ekonomske promene, čime se bitno menjaju društveno-politički uslovi u kojima se vode ili se mogu voditi ratovi. To takođe značajno utiče ne samo na karakter savremenih ratova, nego i na karakter oružane borbe — kao društvene i vojno-tehnološke pojave.

Promene društvenih i materijalnih uslova u kojima bi se vodio savremni rat i oružana borba dovode do suštinskih promena u organizaciji i materijalno-tehničkoj bazi oružanih snaga, pa i u njihovoj nameni, ulozi i zadacima. U vezi s tim, u razvoju vojne misli svedoci smo pojave novih i sasvim originalnih i autentičnih doktrinarnih opredeljenja, kako u odnosu na rat, tako i u odnosu na oružanu borbu kao njegov osnovni i glavni sadržaj.

Pred savremenu vojnu nauku stalno se postavljaju novi zahtevi sa osnovnim ciljem da se, pored ostalog, nađe odgovor na pitanje kako te promene u materijalnoj bazi i društvenim uslovima utiču na konkretna pitanja sadržaja, organizacije i načina izvođenja oružane borbe u celini, pa i svakog vida i oblika borbenih dejstava posebno.

Zbog toga je utvrđivanje osnovnih sadržaja i obezbeđenje borbenih dejstava, odnosno njihovog mesta, uloge i međusobnih odnosa u oružanoj borbi i za našu teoriju ne samo aktuelno, već i veoma značajno pitanje.

Analiza procesa razrade i konstituisanja savremene teorije ratne veštine pokazuje: 1) da se značajno proširuju osnovni sadržaji borbenih dejstava; 2) da se vrši stalna transformacija nekih sadržaja, koji su imali obezbeđujuću ulogu, u osnovne sadržaje borbenih dejstava, i 3) da se javljaju neki novi i značajno proširuju postojeći sadržaji obezbeđenja borbenih dejstava.

Ovakav proces karakterističan je manje-više za sve savremene teorije, bez obzira što neke ostaju u okvirima tradicionalnih podela i sistematizacija, iako priznaju, pa i objašnjavaju te nove pojave.

Polazeći od principijelnog stava da se teorija i praksa ratne veštine i doktrina oružane borbe moraju stalno razvijati i osavremenjavati, u skladu sa razvojem materijalne baze našega društva i oružanih snaga, odnosno u skladu sa društvenim i drugim uslovima u kojima će se voditi oružana borba u ONOR-u, i u našoj teoriji i praksi odigravaju se značajne promene, pored ostalog, i one koje se odnose na određenje osnovnih sadržaja borbenih dejstava i obezbeđenja borbenih dejstava, tj. njihovog definisanja i sistematizacije.

Za dalje teorijsko razmatranje ovih problema neophodno je, pre svega, utvrditi bar neke polazne kriterijume razlikovanja pojedinih delova sadržaja i strukture oružane borbe, kako bi se na osnovu njih pobliže mogla izvršiti njihova identifikacija i klasifikacija.

Oružana borba i borbena dejstva

Prvi teorijski problem koji se u vezi s tim pojavljuje tiče se utvrđivanja međusobnog odnosa oružane borbe i borbenih dejstava. Pre svega, treba utvrditi da li je pojam borbena dejstva samo drugi izraz — sinonim za pojam oružana borba, ili je oružana borba šira pojava u kojoj su borbena dejstva samo jedan — istina osnovni sadržaj. Drugim rečima, treba odgovoriti na pitanje — da li se oružana borba prema borbenim dejstvima odnosi na isti način kao rat prema oružanoj borbi, tj. kao celina prema delu u kojem se borbena dejstva javljaju samo kao jedan od sadržaja oružane borbe, inače jedinstvenog i funkcionalno povezanog procesa.

Ako pođemo od teorijski i doktrinarno odavno prihvaćenog stava da je rat globalna društvena pojava, a da je oružana borba najvažniji deo sadržaja i glavni oblik njegovog ispoljavanja koncentrisani

izraz celokupne društvene moći), onda se oružana borba ni kao društvena ni kao vojnotehnička pojava ne bi mogla svesti isključivo na primenu vojne sile odnosno sredstava oružanog nasilja u neposrednom sudaru suprotstavljenih strana. Ovo, pre svega, zbog činjenice što se pojam vojne sile danas znatno proširio, i prevazišao pojam oružanih snaga. Prema jednoj sociološkoj definiciji, »vojna sila je ukupna sposobnost države kao društvene zajednice ili društvene grupe kao političkog subjekta da u funkciji oružane borbe stavi postojeće demografske, političke, ekonomske, materijalne, tehničke, prirodne i duhovne mogućnosti kao mogućnosti za ostvarenje svojih ciljeva«. ¹

Razume se da se ovakvo gledanje na vojnu silu u potpunosti odnosi na opštenarodni odbrambeni rat, kakav bi se vodio u slučaju agresije na našu zemlju u kome oružanu borbu ne bi vodile samo oružane snage (JNA i TO), već i svi drugi subjekti sistema ONO i DSZ, pa i organizovano stanovništvo, u meri i na način koji bi odgovarali potrebama i zahtevima situacije i njihovim objektivnim mogućnostima. Oružana borba u ONOR-u bi, prema tome, u potpunosti odražavala konkretne društveno-političke, materijalne, vojne i druge uslove, što znači da bi nosila snažan pečat karaktera rata u celini i svih njegovih posebnih karakteristika.

Analizom oružane borbe kao društvene i vojnotehnološke pojave može se utvrditi da je upotreba vojne sile radi uništenja neprijatelja (odbrane ili zauzimanja određenog prostora) svakako njen osnovni, ali ne i jedini sadržaj. Osim te neposredne funkcije — najdirektnije upotrebe vojne sile — unutar nje se javlja i niz drugih sadržaja i aktivnosti (koje, istina, nemaju tako direktan uticaj na uništenje neprijateljske žive sile i materijalnih dobara) koji su, takođe, bitne pretpostavke uspešnog realizovanja te osnovne funkcije.

To je čitav kompleks aktivnosti u oružanim snagama i izvan njih, sračunatih na stvaranje što povoljnijih uslova za izvođenje oružane borbe. Radi se, pre svega, o uređenju teritorije, materijalno-zdravstvenim, psihološko-političkim, organizaciono-planskim i drugim aktivnostima koje se sprovode u miru i u procesu vođenja oružane borbe, a imaju najneposredniji uticaj na njen sadržaj, organizovanje i način vođenja.

Iz takvog razmatranja moguće je doći i do bližeg određivanja samog pojma borbena dejstva, odnosno obezbeđenja borbenih dejstava, njihovog identifikovanja i pojmovno-logičkog razlikovanja.

Borbena dejstva kao osnovni sadržaj oružane borbe bi, prema tome, predstavljala one organizovane aktivnosti koje se preduzimaju

¹ M. Ibrahimpašić: »Društvena priroda ONOR-a«, VIZ Beograd, 1977. god.

i izvode u određenom vremenu i prostoru, prvenstveno radi fizičkog uništenja neprijatelja primenom sile i sredstava oružanog nasilja.

Analogno tome, obezbeđenje borbenih dejstava predstavljale bi one aktivnosti koje se organizuju i sprovode radi stvaranja odgovarajućih uslova za što uspešnije izvođenje borbenih dejstava.

Borbena dejstva se realizuju kroz određene vidove koji označavaju način, odnosno metod (napad i odbrana), i kroz određene oblike (borba, boj, operacija) koji u suštini označavaju nivo njihovog izvođenja, a obezbeđenje, kroz određene mere, radnje i postupke koji se sprovode u svakom vidu i obliku borbenih dejstava.

Na tako određenje pojmova borbena dejstva i obezbeđenje borbenih dejstava upućuje još jedna značajna činjenica — da se oružana borba ne ispoljava kao »jedinstven akt«, odnosno jedinstven oblik sa precizno utvrđenim okvirima, već kao skup veoma velikog broja borbi, bojeva, operacija i drugih aktivnosti kao konkretnih oblika borbenih dejstava. Istovremeno, to pokazuje da se u strukturi oružane borbe — pored borbi, bojeva i operacija kao osnovnih elemenata — pojavljuju i drugi sa određenim unutrašnjim vezama i odnosima. To, takođe, potvrđuje stav da je pojam oružane borbe ipak složeniji i da ima šire značenje od pojma borbena dejstva.

Ako prihvatimo takvo opšte određenje pojmova — borbena dejstva i obezbeđenje borbenih dejstava — moguće je ići još dalje, ne samo u njihovom teorijskom definisanju već i u utvrđivanju njihove strukture i osnovnih sadržaja, pri čemu se mogu koristiti različiti metodološki postupci i primenjivati različiti kriterijumi klasifikacije sadržaja oružane borbe.

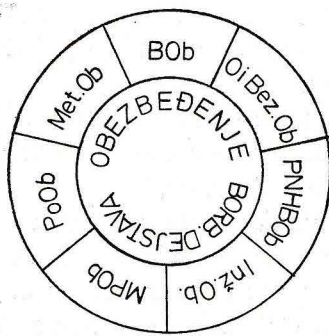
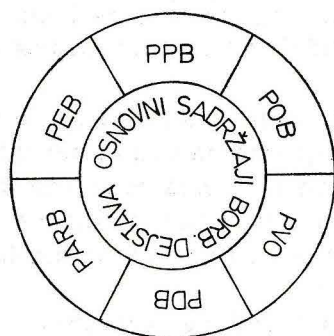
Primenom dijalektičke analize, kao opšteg metodološkog postupka, a posebno strukturalnom i funkcionalnom analizom moguće je bar približno utvrditi strukturu, funkcije i međusobne odnose činilaca u sistemu borbenih dejstava. To znači da se, ipak, mogu izdvojiti oni elementi koji se u procesu borbenih dejstava ispoljavaju kao manje ili više samostalni sa određenim karakteristikama i funkcijama.

Primenom tih i drugih metoda dolazi se do zaključka da se u borbenim dejstvima primarno pojavljuju dve grupe aktivnosti. — jedna, čija je osnovna funkcija borba, odnosno fizičko uništavanje protivnika i druga, čija je osnovna funkcija obezbeđenje uslova za realizovanje ove prve funkcije — borbe. Do istog rezultata se dolazi analizom strukture oružanih snaga. Sasvim je razumljivo da se ove aktivnosti ispoljavaju u najtešnjoj, međusobnoj povezanosti i zavisnosti zbog čega i nije uvek u praksi moguće između njih povući oštre i precizne granice.

Borbena dejstva shvaćena kao neposredni sudar suprotstavljenih strana realizuju se pre svega angažovanjem onog dela oružanih snaga koji je namenjen za neposredno vođenje borbe, a obezbeđenje borbenih dejstava ostvaruje se angažovanjem pre svega posebnih (obezbeđujućih) snaga i sredstava.

Idući dalje u analizu ovih sadržaja dolazi se do saznanja da se pored žive sile kao osnovnog činioca, za realizovanje određenih zadataka u procesu borbenih dejstava masovno angažuju najsavremenije naoružanje i borbena tehnika, istina sa različitim svojstvima i borbеним mogućnostima, pa prema tome i različitom ulogom i značajem. To su, pre svega, različita oklopna i protivoklopna sredstva, avijacija, helikopteri, raketna sredstva, elektronska i druga sredstva ugrađena u odgovarajuće sastave i jedinice.

Učešće ovih sredstava u realizaciji određenih zadataka i ciljeva biće uvek veoma značajno, a ponekad i odlučujuće, što zavisi od uslova u kojima se izvode borbena dejstva. U svakom slučaju ona će ispoljavati bitan uticaj na njihov tok i konačan ishod, zbog čega se u procesu priprema mora vršiti odgovarajuća organizacija, kako bi se, s jedne strane, maksimalno iskoristile sopstvene snage i sredstva, a

s druge, ograničile, umanjile ili potpuno paralisale mogućnosti neprijatelja. Prema tome, za osnovni kriterijum klasifikacije sadržaja oružane borbe utvrđuje se složeni strukturno-funkcionalni kriterijum. Prema tom kriterijumu, s obzirom na organizacijska svojstva delova oružanih snaga i njihovo neposredno ili posredno ispoljavanje u funkciji uništavanja neprijateljevih snaga, u prvom nivou podele — oružanu borbu delimo na borbena dejstva i obezbeđenje borbenih dejstava.

Polazeći od prirode savremenog rata i posebno od bitnih karakteristika ONOR-a i oružane borbe kao njegovog osnovnog sadržaja,

imajući na umu naročito moguće vidove i oblike ispoljavanja borbenih dejstava na našem ratištu, može se zaključiti da osnovne sadržaje borbenih dejstava čine: protivpešadijska borba (PPB), protivoklopna borba (POB) protivvazдушna odbrana (PVO), protivdesantna borba (PDB), protivartiljerijsko-raketna borba (PARB) i protivelektronska borba (PEB), dok su — borbeno obezbeđenje (BOb), obaveštajno i bezbednosno obezbeđenje (OiBOb), protivnuklearno-hemijsko-biološko obezbeđenje (PNHBOb), inženjersko obezbeđenje (Inž. Ob), moralno-političko obezbeđenje (MPOb), pozadinsko obezbeđenje (PoOb) i meteorološko obezbeđenje (Met. Ob.) — osnovni sadržaji obezbeđenja borbenih dejstava,² kako je to prikazano na prethodnoj shemi.

O nekim razlikama u gledanjima na osnovne sadržaje borbenih dejstava i obezbeđenje borbenih dejstava

U vezi sa definisanjem, sistematizacijom i klasifikacijom osnovnih sadržaja borbenih dejstava i obezbeđenja borbenih dejstava i u našim teorijskim raspravama ima različitih prilaza, pa i mišljenja o značaju, mestu i ulozi pojedinih sadržaja i njihovom međusobnom odnosu.

Kada se radi o POB, PVO i PDB mišljenja su manje-više ujednačena, jer niko više ne dovodi u pitanje stav da su to bitni sadržaji borbenih dejstava, bez obzira na uslove u kojima se izvode. Određene razlike postoje u vezi sa njihovom strukturom, načinom organizovanja i izvođenja u pojedinim vidovima i oblicima borbenih dejstava, ali ni one nisu od većeg značaja.

Međutim, kada se radi o PPB, PEB, PARB, zaprečavanju i nekim drugim sadržajima borbenih dejstava, razlike su mnogo značajnije, kako u pogledu njihovog teorijskog određivanja, tako i u pogledu shvatanja njihovog mesta i funkcije u sistemu borbenih dejstava.

Razlike nastaju, pre svega, kao rezultat različitih metodoloških prilaza prilikom definisanja ovih sadržaja, a ne zbog toga što im se osporava značaj i uloga u procesu borbenih dejstava.

Detaljnija analiza upravo tih sadržaja nedvosmisleno pokazuje da postoji dovoljno valjanih teorijskih, pa i praktičnih razloga da se oni u sistemu borbenih dejstava označe i tretiraju kao posebni elementi.

² Razmatranja se odnose na kopnena borbeno dejstvo.

Protivpešadijska borba je u našim teorijskim raspravama, pa i u zvaničnim teorijsko-normativnim dokumentima imala, a i danas ima, različit tretman. U nekima od njih ona se posebno ne razmatra, dok se u drugima izdvaja i definiše kao poseban elemenat u strukturi borbenih dejstava sa precizno utvrđenim mestom i funkcijom.

Međutim, ako PPB najšire shvatimo kao skup različitih, a pre svega borbenih aktivnosti koje se preduzimaju prvenstveno radi uništenja *žive sile* neprijatelja i sprečavanja da realizuje svoje zadatke na određenom prostoru i u određenom vremenu, onda možemo bez teškoća zaključiti da je borba protiv žive sile neprijatelja *osnovni sadržaj* u strukturi borbenih dejstava i bitna pretpostavka funkcionisanja i svih ostalih sadržaja.

Protivnici izdvajanja PPB u poseban elemenat u sistemu borbenih dejstava najčešće koriste dva argumenta. Prvi — da u savremenim armijama praktično i ne postoji klasična pešadija, pa prema tome ni potreba da se organizuje klasična PPB i drugi — da se u organizaciji borbenih dejstava ne vrši posebna organizacija PPB, odnosno da se prilikom obrazovanja borbenog poretka ne izdvajaju posebne snage za protivpešadijsku borbu.

Očigledno je da i jedan i drugi argumenat imaju više formalni karakter i da ne mogu izdržati ozbiljniju kritiku. Činjenica je, naime, da je živa sila neprijatelja upravo koncentrisana u jedinice i sastave u kojima pešadija sa svojim naoružanjem čini bez sumnje njihovu osnovnu snagu, bez obzira što se ona u borbi ne kreće isključivo peške, odnosno što se koristi određenim sredstvima za prenos i borbu. Različiti nazivi ovih jedinica (motorizovana, mehanizovana, vazdušnoprenosna, desantna i dr.) odražavaju pre svega način njihovog kretanja i upotrebe u borbi, pri čemu koncentracija žive sile ostaje uvek njihova osnovna karakteristika.

Argumenat da se ne vrši posebna organizacija PPB, odnosno da se u okviru borbenog poretka za ovaj zadatak ne izdvajaju posebne snage, samo sa formalnog stanovišta se može donekle uvažavati. Međutim, ako se na problem gleda suštinski, onda se ovaj argumenat ne može prihvatiti, jer upravo celokupna organizacija borbenih dejstava na taktičkom, operativnom, pa i stratejskom nivou polazi, pre svega, od zahteva uništenja žive sile neprijatelja pa se u skladu s tim opštim zahtevom utvrđuju ciljevi i postavljaju zadaci u svim vidovima i oblicima borbenih dejstava.

Osnovni elementi borbenog poretka (ešeloni za dejstvo na frontu, snage za dejstvo iz pozadine, snage za PDB, snage za podršku i dr.) namenjeni su pre svega za borbu protiv žive sile neprijatelja, koja

je najvećim delom koncentrisana u jedinicama koje samo uslovno označavamo kao pešadijske.

Protivpešadijska borba kao jedan od osnovnih sadržaja borbenih dejstava ima isto tako sopstvenu strukturu sa određenim brojem elemenata, unutrašnjim vezama i odnosima. Živa sila, vatra celokupnog naoružanja i zaprečavanje (razume se u međusobnoj povezanosti i zavisnosti) u našim uslovima su osnovni elementi protivpešadijske borbe.

Živa sila grupisana u određene pešadijske, mehanizovane, patrizanske, brdske, planinske, teritorijalne i druge jedinice, dejstvujući pre svega pokretom, vatrom sopstvenog naoružanja i udarom u direktnom sudaru sa živom silom neprijatelja, osnovni je nosilac protivpešadijske borbe.

Vatra celokupnog naoružanja (avijacija, artiljerija, raketna sredstva, oklopno-mehanizovana sredstva i dr.) realizuje se određenim vatrenim i raketnim udarima po koncentracijama žive sile neprijatelja, pri čemu se pored klasičnih, zavisno od situacije, mogu koristiti i NH b/s.

Zaprečavanje kao elemenat PPB obuhvata sistem protivpešadijskih prepreka (minsko-eksplozivne i dr.), namenjenih, pre svega, nanošenju gubitaka neprijateljskoj živoj sili i otežavanju njenog kretanja i manevra u borbi.

Mogućnost da se PPB ne samo globalno identifikuje već i da se rasčlani i pobliže objasni, najbolji je dokaz opravdanosti njenog teorijskog određenja kao posebnog sadržaja borbenih dejstava.

Protivelektronska borba, posmatrana kao kompleks veoma složenih mera protivelektronske zaštite, protivelektronskih dejstava, i protivelektronskih borbenih dejstava, tek u poslednje vreme doživljava punu afirmaciju i postaje problem od posebnog teorijskog i praktičnog interesa.

U Ratnoj službi od 1965. god. ova problematika se jedva i počinje, da bi kasnije njen tretman išao uzlaznom linijom. Pod različitim nazivima ova aktivnost se najpre definiše kao mera borbenog obezbeđenja, zatim kao elemenat obezbeđenja borbenih dejstava u širem smislu i, konačno, kao jedan od osnovnih sadržaja borbenih dejstava.

Takav njen tretman s jedne strane odražava stepen razvoja i uvođenja u naoružanje savremenih armija sredstava za elektronska dejstva, a s druge našu sposobnost da uočimo taj proces, da ga teorijski objasnimo i, što je posebno značajno, da utvrdimo njegov uticaj na tok i rezultate borbenih dejstava.

Stalno poboljšavanje tehničkih karakteristika tih sredstava i njihovo masovno uvođenje u naoružanje savremenih armija,³ a posebno procena mogućeg uticaja na tok i rezultate borbenih dejstava, dovode do brzog i vrlo intenzivnog naučnoistraživačkog rada, ne samo u oblasti tehničkih nauka, odnosno elektronike, već i u oblasti teorije ratne veštine.

Postavlja se pitanje šta je to kvalitetno novo što uslovljava razvoj i transformaciju protivelektronske borbe od mere borbenog obezbeđenja do osnovnog sadržaja borbenih dejstava, odnosno da li ona ima prevashodno borbenu ili obezbeđujuću funkciju u procesu borbenih dejstava. Držeći se utvrđenog kriterijuma, treba ustanoviti da li ova dejstva neposredno ili posredno utiču na proces borbenih dejstava u celini, tj. na uništavanje neprijateljeve žive sile i sredstava ratne tehnike, odnosno na povećanje sopstvenih i smanjivanje neprijateljevih borbenih mogućnosti.

Analizom protivelektronske borbe može se utvrditi da ona ima i jednu i drugu funkciju. Ali, njena borbena funkcija je ipak, u celini uzev, značajnija, bez obzira na to što u određenim uslovima obezbeđujuća može imati veću primenu, pa i značaj. To se dokazuje analizom komponenti protivelektronske borbe. Od tri međusobno povezane, ali ipak relativno samostalne komponente PEB — protivelektronska zaštita, protivelektronska dejstva i protivelektronska borbena dejstva — dve poslednje su usmerene na neposredno nanošenje gubitaka neprijatelju, odnosno na paralisanje njegovih elektronskih sredstava, time i na smanjivanje njegovih borbenih mogućnosti, a samo jedna na zaštitu sopstvenih snaga i sredstava. Već iz toga logično sledi zaključak da je dominantna borbena funkcija elektronskih dejstava i da ih treba tretirati kao elemenat sadržaja borbenih dejstava. To postaje još očividnije kad se analizira svaka komponenta ponaosob.

Protivelektronska zaštita obuhvata organizacijske, operativno-tehničke i tehničke mere i dr. radnje i postupke sračunate pre svega na to da se zaštititi sopstveni sistem veza, sistem komandovanja i sistemi upravljanja tehničkim borbenim sistemima.

Protivelektronska dejstva obuhvataju različite, prvenstveno aktivne mere i postupke za ometanje takvih sistema neprijatelja, odnosno za elektronsko izviđanje i dezinformisanje.

³ Armije NATO ili VU u svom sastavu imaju 2—3 bataljona (6—8 četa), sa 200—250 radio-prijemnika za izviđanje i oko 80—100 ometača radio i RR-veza. Jedna divizija u sastavu ovih armija — sa oko 40 radio-prijemnika, radio-goniometara i ometača — ima mogućnost da za jedan sat otkrije 80 radio-stanica, da prati 12 VF i 18 VVF-veza i da ometa i do 90 VF i VVF radio-veza.

Protivelektronska borbena dejstva preduzimaju se radi fizičkog uništenja ili oštećenja elektronskih sredstava neprijatelja, odnosno njihovog izbacivanja ili upotrebe.

Bez obzira na to što svaka od ovih komponenti ima odgovarajuću funkciju i značaj u sistemu PEB, ipak se protivelektronskim borbenim dejstvima fizičkim uništenjem ili oštećenjem elektronskih sredstava neprijatelja u našim uslovima mogu postići najveći efekti i stvoriti bitni preduslovi za realizovanje i druge dve komponente, posebno protivelektronske zaštite.

Drugo je pitanje da li će u procesu organizovanja i izvođenja borbenih dejstava uvek postojati objektivne mogućnosti za realizovanje ove komponente PEB. Jer njena realizacija, kao uostalom i druge dve, zavisi od opštih uslova u kojima se izvode borbena dejstva, a posebno od sopstvenih borbenih mogućnosti. Realna je pretpostavka da će ti uslovi u ONOR-u, manje ili više povoljni, uvek postojati, budući da će se upravo na prostoru gde će biti raspoređena ova neprijateljeva sredstva uvek nalaziti i naše snage TO i drugi elementi sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Činjenica da će u određenoj situaciji protivelektronska zaštita biti osnovni, a možda i jedini način obezbeđenja od elektronskih dejstava neprijatelja ne umanjuje, već naprotiv još više ističe značaj druge dve komponente, a posebno protivelektronskih borbenih dejstava.

Iz činjenice da elektronika postaje osnova svih borbenih sistema i da njihova efikasnost zavisi pre svega od njenog funkcionisanja, logično proizilazi da je borba protiv elektronskih sredstava sastavni i nerazdvojni deo suprotstavljanja i svim drugim borbenim sredstvima kojima neprijatelj raspolaže.

Otuda svrstavanje PEB u osnovne sadržaje borbenih dejstava ima ne samo puno teorijsko opravdanje, već i veliki praktični značaj, jer pokreće jedan, bez sumnje, aktuelan problem u daljoj razradi i konstituisanju naše teorije ratne veštine i podstiče adekvatna praktična rešenja.

Protivartiljerijsko-raketna borba se tek u poslednje vreme izdvaja i konstituiše kao poseban elemenat i svrstava u osnovne sadržaje borbenih dejstava, mada je ona i pre toga *de facto* egzistirala, jer se u svim vidovima i oblicima borbenih dejstava vršila posebna organizacija borbe protiv artiljerijskih i raketnih sredstava neprijatelja, određivale snage, postavljali zadaci elementima borbenog poretku i preduzimale druge mere i postupci vezani za ovu komponentu borbenih dejstava.

Izdvajanje PARB u poseban elemenat i njegovo teorijsko određenje rezultat je saznanja da su artiljerijska i raketna borbeno sredstvo neprijatelja, pored avijacije, osnovna a ponekad i jedina sredstva masovne vatrene podrške i odlučujući faktor u realizaciji određenih ciljeva i zadataka.

Danas se u svim jedinicama od čete do armije nalazi veliki broj različitih oruđa i raketnih lansera,⁴ kojima se, masovnom vatrom i udarima (uz korišćenje klasičnih i NHB b/s), realizuju ne samo pojedinačni vatrene zadaci, već ukupnim učincima obezbeđuju bitni preduslovi za plansko izvođenje borbenih dejstava u celini i ostvarenje utvrđenih ciljeva. Stoga, organizovanje i vođenje protivartiljerijsko-raketne borbe predstavlja jedno od suštinskih pitanja priprema i izvođenja borbenih dejstava na svim nivoima. Izbacivanje iz stroja ili ograničavanje borbenih mogućnosti ovih sredstava protivnika biće uvek bitan preduslov za uspeh, odnosno ostvarenje planiranog cilja.

Dejstva protiv artiljerijskih i raketnih sredstava imaju, kao i drugi sadržaji, sva bitna obeležja borbenih dejstava, jer su sračunata na uništenje, neutralisanje ili izbacivanje iz borbe onih sredstava kojima neprijatelj u procesu borbe ostvaruje najveći broj vatrene zadataka. Uprkos tome što se za ovu vrstu borbe ne organizuju posebne snage, u praksi se protivartiljerijsko-raketna borba posebno organizuje. To se ogleda u činjenici da svi elementi vatrene podrške (avijacija, artiljerijske i raketne grupe) značajan deo svojih vatrene kapaciteta redovno i planski angažuju za dejstvo protiv neprijateljeve artiljerije i raketnih sredstava, a i drugi elementi borbenog poretka, pored ostalih, imaju i ovaj zadatak.

Poseban elemenat u PARB predstavljaju partizanske jedinice i jedinice TO na PZT, koje objektivno mogu da dejstvuju vrlo efikasno protiv ovih sredstava, bilo da su ona u rejonima vatrene položaja, u premeštanju ili na maršu, što je uostalom i jedan od njihovih osnovnih zadataka.

Zaprečavanje je u našim teorijskim raspravama jedno od pitanja o kome još uvek ima dilema, pa i različitih mišljenja. Dileme se ne odnose na njegovu ulogu i značaj u oružanoj borbi, odnosno borbenim dejstvima, već na njegovo teorijsko određenje, odnosno mesto u sistemu osnovnih sadržaja i obezbeđenja borbenih dejstava. U tom pogledu karakteristična su tri stava. Po jednim, zaprečavanje je

⁴ U naoružanju savremene divizije nalazi se blizu 300 različitih artiljerijskih i raketnih oruđa (bez tenkova i OT, ARJ PVO i dr.), sa vatrene mogućnostima oko 70.000 kg čelika u minutu, što iznosi preko 60% ukupnih vatrene mogućnosti te divizije.

samo elemenat i funkcija inženjerskog obezbeđenja, po drugima to je jedan od osnovnih sadržaja borbenih dejstava, a po trećima to je istovremeno i elemenat inženjerskog obezbeđenja i elemenat nekih drugih sadržaja borbenih dejstava.

Sa teorijskog i praktičnog gledišta izgleda najprihvatljivije da se zaprečavanje ne tretira kao izdvojen elemenat u osnovnim sadržajima borbenih dejstava, već kao jedna od funkcija inženjerskog obezbeđenja, i jedan od elemenata PPB, POB i PDB. Ovakav stav ima dosta opravdanja ako se ima u vidu činjenica da u svakom od pomenuta tri osnovna sadržaja borbenih dejstava zaprečavanje predstavlja njihov bitan i nezamenljiv elemenat.

U organizovanju i izvođenju PPB protivpešadijsko zaprečavanje (izrada minskih polja, prepreka i drugih objekata) predstavlja jedan od tri osnovna elementa. Primenuje se u oba vida borbenih dejstava, a posebno u odbrani i zajedno sa sistemom vatre i utvrđivanjem predstavlja osnovu njene čvrstine i upornosti.

Protivoklopno zaprečavanje je, takođe, sastavni elemenat POB i sa dejstvom ostalih sredstava čini jedinstven sistem POB. U okviru PDB takođe se organizuje protivdesantno zaprečavanje kao njen sastavni elemenat.

Organizovanjem zaprečavanja u pomenuta tri osnovna sadržaja borbenih dejstava u osnovi se iscrpljuje njegova funkcija, pa prema tome otpadaju i razlozi za njegovo izdvajanje i definisanje kao posebnog elementa na nivou klasifikacije sadržaja borbenih dejstava.

Kad je reč o bitnim promenama u osnovnim sadržajima borbenih dejstava, treba reći da ni izdaleka nisu navedeni svi argumenti za i protiv predložene sistematizacije, niti je problem dovoljno teorijski osvetljen. Međutim, i ova makar i nepotpuna analiza upućuje na zaključak da ima dovoljno i teorijskih i praktičnih razloga da se ova sistematizacija, bar uslovno, prihvati kao osnova za dalju teorijsku raspravu. I u sistemu obezbeđenja borbenih dejstava nastale su značajne promene, kako u broju i sadržaju aktivnosti tako i u pogledu njihovog mesta, uloge i značaja.

No, i o ovom pitanju su ostale određene dileme, pa i razlike u gledanjima, bez obzira što postoji potpuna saglasnost o tome da u dosadašnjoj sistematizaciji treba izvršiti neke promene.

Jedno od pitanja o kome ima različitih mišljenja je i to da li se može govoriti o dva pojma, tj. pojmu borbeno obezbeđenje i obezbeđenje borbenih dejstava, šta su njihovi sadržaji i kakav je njihov međusobni odnos.

Rasprave o osnovnim sadržajima borbenih dejstava pokazuju da je, posle izdvajanja PPB, POB, PVO, PDB, PARB i PEB u samom

procesu borbenih dejstava, ostao čitav kompleks aktivnosti koje nemaju borbenu već pre svega obezbeđujuću funkciju, ali koji po obimu i značaju prevazilazi okvire neposrednog borbenog obezbeđenja. To, istovremeno, znači da ima dovoljno valjanih argumenata u prilog stavu da treba zadržati i jedan i drugi pojam, ali sa nešto izmenjenim sadržajem i međusobnim odnosom.

Uostalom, celokupni posleratni razvoj naše teorije nedvosmisleno pokazuje da su se upravo u odnosu na ova dva pojma vršile dosta česte, pa i vrlo radikalne promene, i u njihovom sadržaju i u međusobnom odnosu.

Još u Ratnoj službi od 1965. god. u borbeno obezbeđenje ubrajaju se — obaveštajno obezbeđenje, osiguranje, PNHBOb, protivtenkovska odbrana, protivvazдушna odbrana, protivdesantna odbrana i maskiranje, a u obezbeđenje borbenih dejstava — pored borbenog obezbeđenja, inženjerijsko obezbeđenje, pozadinsko obezbeđenje, moralno-politička delatnost i bezbednost.

Osnovni normativno-doktrinarni dokumenat i neka druga najnovija pravila učinila su značajan korak dalje, jer su, pored ostalog, neka od ranijih elemenata borbenog obezbeđenja (POB, PVO, PDB) označili kao osnovne sadržaje borbenih dejstava, a u sadržaj borbenog obezbeđenja uključili protivelektronsko obezbeđenje (PEOb) i osiguranje kao nove elemente, tako da smo dobili kompleksnu sistematizaciju i osnovnih sadržaja i obezbeđenja borbenih dejstava.

Po toj sistematizaciji u obezbeđenje borbenih dejstava svrstani su: borbeno obezbeđenje (izviđanje, osiguranje, PNHBO, PEOb), obaveštajno i bezbednosno obezbeđenje, inženjerijsko obezbeđenje, moralno-političko obezbeđenje i pozadinsko obezbeđenje.

Predložena klasifikacija i sistematizacija ide još dalje u pravcu preciznijeg određenja obima i sadržaja pojma obezbeđenja borbenih dejstava u celini i svakog njenog elementa ponaosob.

Bitna karakteristika tih promena ogleda se u tome što su neke mere borbenog obezbeđenja (PEOb svrstane u osnovne sadržaje borbenih dejstava, a neke (PNHBOb) izdvojene u posebne elemente obezbeđenja borbenih dejstava. Borbeno obezbeđenje, kao jedan od elemenata obezbeđenja borbenih dejstava, po predloženoj sistematizaciji obuhvatilo bi samo izviđanje, osiguranje i maskiranje.

Pored tih promena, u strukturi i sadržaju obezbeđenja borbenih dejstava u celini i u pojedinim elementima, u sistem obezbeđenja borbenih dejstava uvodi se i meteorološko obezbeđenje.

Izdvajanje PNHBOb iz okvira borbenog obezbeđenja rezultat je saznanja da ta aktivnost odavno prevazilazi okvire borbenog obezbe-

denja i da ima mnogo širi značaj i veći uticaj na izvođenje borbenih dejstava, pa i oružanu borbu u celini.

Analiza sadržaja i funkcije PNHBOB u oružanoj borbi u celini i u svakom vidu u obliku borbenih dejstava posebno, ukazuje na neodrživost njegovog sadašnjeg tretmana u sistemu obezbeđenja borbenih dejstava, odnosno borbenog obezbeđenja.

Protivnuklearno-hemijsko-biološko borbeno obezbeđenje obuhvata tri veoma značajne i međusobno povezane funkcije: nuklearno-hemijsko-biološku kontrolu, otklanjanje posledica NHB-oružja i nuklearno-hemijsko-biološku zaštitu. Ako se ovi sadržaji dalje analiziraju vidi se da je svaki od njih sam za sebe ne samo značajan, već i vrlo složen. Tako, na primer, nuklearno-hemijsko-biološka kontrola obuhvata osam različitih aktivnosti (prikupljanje podataka o NHB-oružju, osmatranje NHB-udara, RH-izviđanje, obaveštavanje o NHB-opasnosti, dozimetrijska kontrola, praćenje meteorološke situacije, kontrolno-zaštitna služba i laboratorijska analiza), a sličan je slučaj i sa druge dve funkcije PNHBOB.

Razumljivo je da se ovakav širok i raznovrstan kompleks aktivnosti ne može svesti na meru borbenog obezbeđenja, pogotovo ako se ima u vidu da se PNHBOB organizuje i sprovodi radi zaštite i otklanjanja posledica od dejstva savremenog NHB-oružja kao bitnog, a ponekad i odlučujućeg činioca za realizovanje borbenih zadataka. Ako se ima u vidu i to da se u sistem PNHBOB borbenih dejstava uvek uključuju značajni elementi teritorije, odnosno društveno-političkih zajednica, onda je takvo rešenje još opravdanije.

Polazeći od takvog značaja, mesta i uloge PNHBOB, ima mišljenja da bi ga trebalo svrstati čak u osnovne sadržaje borbenih dejstava. Međutim, držeći se napred utvrđenih kriterijuma analiziranja sadržaja PNHBOB u celini i svake od tri njegove osnovne funkcije, uočićemo da mere, radnje i postupci koji se planiraju i provode ipak nemaju borbeni karakter, tj. da nisu sračunate na nanošenje gubitaka neprijatelju, već pre svega na zaštitu i otklanjanje posledica koje nastaju upotrebom NHB-oružja. To znači da sve ove aktivnosti PNHBOB, ipak, imaju obezbeđujuću funkciju, jer se za borbena dejstva protiv ABH-oružja, odnosno sredstava za njegovu upotrebu, angažuju druge snage (avijacija, artiljerija, raketne jedinice, snage na PZT i dr.), odnosno elementi borbenog poretka.

Izdvajanjem PEOB i PNHBOB, iz *sadržaja borbenog obezbeđenja*, ono se i sadržinski i funkcionalno bitno menja i svodi na izviđanje, osiguranje i maskiranje, što ne znači da se time umanjuje njihov značaj. Naprotiv, svaka od ove tri aktivnosti ne samo da dobija na značaju, već se i znatno proširuje.

Izviđanje kao meru borbenog obezbeđenja treba shvatiti kao stalnu i nezamenljivu obavezu svih komandi i jedinica da neprekidno prate rad i aktivnost neprijatelja, pre svega da bi se sprečilo svako iznenađenje kome će neprijatelj uvek težiti, a time stvorili uslovi za plansko izvođenje borbenih i drugih zadataka. Izviđanje, u okviru obaveštajnog obezbeđenja, pre svega je skup aktivnosti i mera koje se preduzimaju na širem planu, odnosno način prikupljanja podataka na osnovu kojih se procenjuju namere i planovi neprijatelja.

Osiguranje kao mera borbenog obezbeđenja preduzima se u svim situacijama, da bi se sprečila iznenadna dejstva i druge aktivnosti neprijatelja a sopstvenim snagama omogućilo plansko izvršenje zadatka koji je u toku (borba, marš, odmaranje i dr.). Ova mera takođe dobija na značaju, jer će neprijatelj korišćenjem pre svega specijalnih, izviđačkih, diverzantskih i sličnih snaga nastojati da onemogući ili bar oteža plansko izvođenje borbenih dejstava, odnosno izvršenje drugih zadataka i aktivnosti pre i posle borbe.

Maskiranje će uvek imati izuzetan značaj, jer se neprijatelj sprečava da otkrije naše snage, sredstva, objekte i namere i na taj način obezbeđuju uslovi za plansko izvođenje borbenih dejstava, odnosno izvršenje drugih zadataka. Kao mera borbenog obezbeđenja ova aktivnost obuhvata lično (pojedinačno) maskiranje i maskiranje sredstava kolektivnog naoružanja, izvedenih radova i drugih objekata. Strategijsko-operativno maskiranje prevazilazi obim i sadržaj maskiranja kao mere borbenog obezbeđenja i ima daleko širi značaj.

Meteorološko obezbeđenje se prvi put pojavljuje u sistemu obezbeđenja borbenih dejstava na kopnu, za razliku od dejstava na moru, a naročito u vazдушnom prostoru, gde je samo jedan od elemenata borbenog obezbeđenja dejstava avijacije i pomorskih snaga.

Mada se u okviru ovakvog napisa ne mogu izneti svi razlozi za uvođenje meteorološkog obezbeđenja u sistem obezbeđenja borbenih dejstava, a pogotovo definisati njegov sadržaj, način organizovanja i funkcionisanja, treba istaći da se ta potreba odavno oseća i da je u tom smislu bilo više predloga.

Razmišljanje o meteorološkom obezbeđenju kao posebnom sadržaju obezbeđenja borbenih dejstava rezultat je saznanja da će klimatsko-hidrološki uslovi uvek biti veoma značajan činilac i da će u velikoj meri opredeljivati tok i konačne rezultate borbenih dejstava.

Činjenica da savremeni agresor ima mogućnost da veštački, zavisno od potreba, menja klimatsko-hidrološke uslove (stvaranje ili pojačavanje magle i oblačnosti, izazivanje obilnih padavina radi izazivanja poplava, upravljanje ciklonima i sl.) još više ističe značaj meteorološkog obezbeđenja.

Funkcija i sadržaj meteorološkog obezbeđenja treba tek da se istraži i definiše, ali je očigledno da bi ono pre svega moralo sadržavati kompleks mera koje bi obezbeđivale neprekidan i potpun uvid u meteorološku situaciju, sa što tačnijom prognozom i efikasnom službom obaveštavanja i upozorenja. Mere, radnje i postupci koji bi se preduzimali na određenom stepenu komandovanja, bili bi sračunati na zaštitu žive sile i materijalnih sredstava od uticaja nepovoljnih klimatskih uslova i pripremu jedinica da i u takvim uslovima uspešno izvršavaju borbene i druge zadatke.

*

Bez obzira što se ovakvim napisom ni izdaleka ne mogu iscrpsti svi problemi teorijskog određenja osnovnih sadržaja i obezbeđenja borbenih dejstava, izneta mišljenja mogu biti povod za širu raspravu i na stranicama »Vojnog dela«.